

Honzlová je jedna z nejlepších českých knih, kterou jsem četl

Amatérský soubor při Švandově divadle v Praze oslavil v únoru první rok fungování v nové sestavě, která pracuje ve vlastním prostoru smíchovského Tvůrčího domu Elišky Peškové. Za tu dobu se členové snažili na sebe zvyknout natolik, aby stihli nazkoušet adaptaci románu Zdeny Salivarové Honzlová. I přes komplikace se jim náročný úkol podařil a v rakovnickém Tylově divadle měli možnost dvouhodinovou hru poprvé odehrát na kukátkovém jevišti, které se v mnohém liší od jejich domovské scény. Nejen o tom Zpravodaj mluvil s Josefem Kačmarčíkem, jenž se ujal režie inscenace i dramaturgie své oblíbené knihy.

Co vás přivedlo k tomu dramaturgizovat zrovna román Honzlová?

Knihu znám už dlouho. Kdysi jsem ji adaptoval jako scénické čtení na Štvanici v Praze a velmi mě oslovila. Je to pro mě jedna z nejlepších českých knížek, co jsem kdy četl. Dobře vystihuje absurditu totalitní doby. V souboru máme spoustu holek a připadalo mi, že potřebujeme nějaké ženské téma se silnou ženskou postavou. Rozhodli jsme se tedy zpracovat právě román Honzlová.

Jak moc jste děj knihy upravil pro její dramaturgizaci?

Muselo se hodně krátit. Kniha má asi dvě stě padesát stránek. Snažili jsme se děj také vyčistit. Ještě při zkoušení jsme ze hry vyhazovali nějaké věci, aby nebyla nesnesitelně dlouhá. Zároveň jsme se ale snažili zachovat základní kostru příběhu. V knize je pro mě klíčový vypravěččin komentář, protože je psaná v ich formě. Chtěli jsme zachovat subjektivní pohled člověka, který příběh prožívá.

Inszenace obsahuje i několik pěveckých vystoupení. Museli jste se kvůli nim s herci hodně věnovat sborovému zpěvu?

Nejsou to zpěváci. Dokonce si myslím, že spousta z nich se po příchodu k nám hodně bála zpívat nebo zpívat nechtěla. Naštěstí máme při sobě Blanku Popkovou, jejich pěveckého guru. Hodně s nimi pra-

cuje, hodně je pěruje a dost s nimi zpěv piluje. Posouvají se velmi rychle.

Máte padesátá léta v Československu jako svůj historický koníček?

Zajímají mě, ale zároveň mi přijde, že u divadla je vždy důležité, aby pojednávalo o současnosti. Jsou pro mě tedy důležité i paralely s dneškem. To, u čeho si člověk uvědomuje, že ze společnosti úplně nevymizelo. I z toho důvodu mi připadalo vhodné se s textem poprat.

Jak dobře znali mladí herci padesátá léta, do jejichž atmosféry museli hlouběji proniknout?

Každý z nich ví, o co šlo, ale snažili jsme se přemýšlet nad tím, co padesátá léta v Československu znamenala. Jaké muselo být přímo v nich žít. Pojila se s tím spousta drobností jako například ROH (Revoluční odborové hnutí – pozn. autora) a další detaily, které mi už nejsou tak úplně známé. Něco jsme museli googlit.

Veškeré takové instituce a byrokracie musely velmi mást i tehdejší obyvatele Československa.

Určitě. Podle mě jde o základní princip, který Zdena Salivarová skvěle vystihla. Totalita nespočívá v nějakém brutálním nátlaku, ale v tom, že přestane dávat smysl. Lidi pak zmatete natolik, že se cítí, jakoby z ní nevedla cesta ven.

V inscenaci je spousta herců a s každou scénou se střídá jejich důležitost. Jak náročný byl proces zkoušení inscenace?

Tvůrčí proces byl divoký. Neměli jsme moc času a vstupovala do něj spousta faktorů jako třeba zdravotní komplikace. Do toho jsme si museli stanovit pevné datum premiéry. Když do ní zbývalo deset dní, byla to také divočina. Jeli jsme od rána do noci a snažili se inscenaci sestavit tak, aby dávala smysl. Do té doby jsme totiž zkoušeli scény izolovaně mezi dvěma až třemi lidmi a stejně tak i některé dialogy, jichž je opravdu hodně. Seskládat pak hru dohromady byla velká akce, ale zároveň jsme se co nejvíce snažili, aby byli v procesu přítomní všichni, pokud to šlo, a aby z Honzlové nevymizela kolektivní

výpověď, která je pro mě klíčová.

Jak dlouho jste hru zkoušeli?

Hru jsme zkoušeli asi tři měsíce. Standardně se scházíme dvakrát týdně, ale mezitím ještě byly Vánoce. Přidali jsme si soustředění a nějaké víkendovky, ale nebylo to komfortní.

Na amatérské divadlo jsou tři měsíce poměrně krátká doba. Zvládli jste hru nazkoušet i díky tomu, že si herci na sebe už zvykli?

Jde o naši první inscenaci. Herecké studio se totiž obnovovalo loni v únoru. Teď jsme oslavili rok a s některými lidmi jsme začali spolupracovat teprve v září, jelikož mezitím část herců odjela na Erasmus a podobně. Ze začátku jsme se snažili nepracovat přímo na inscenaci, ale projít si co nejvíce cvičení a podobně, aby členové souboru na sebe začali slyšet, navzájem se vnímat a byli schopni spolu fungovat.

To všechno jste zvládli za tři měsíce?

Ne. Cvičení a zvykání si na sebe jsme se věnovali už od února. Šlo o až nesmyslný skok. V první fázi jsme si říkali, že nám nejde o to dosáhnout výsledku, ale hledat se. Pak najednou přišel stříh a začali jsme makat, abychom do půlky ledna stihli dodělat inscenaci.

A vytvořili jste dvouhodinovou divadelní adaptaci.

Je to tak. Měli jsme ambice, aby hra byla kratší, ale nepovedlo se.

Jak velký komfort vám poskytuje Tvůrčí dům Elišky Peškové v Praze, kde v současnosti působíte?

Jde primárně o komunitní centrum, nebo tedy o Tvůrčí dům, který spadá pod Švandovo divadlo. Je určený pro workshopy, studentské akce, herecké studio i pro amatérský dětský soubor. Komfortní je pro nás v tom, že prostor máme poměrně dost často k dispozici. Je hodně specifický, velmi úzký. Není moc divadelní. Jde o bývalou pražírnu kávy. Nachází se tam krásný dvůr, kde se dá i grilovat, sedět a tak dále. Nejsou tam ještě pověšená

světla, pořád jde trochu o provizorium, ale právě to jsme se snažili v inscenaci využít. Bylo pro mě zvláštní vidět dnes Honzlovou poprvé na divadelním jevišti, kde funguje úplně jinak. Jde o hrozný nezvyk.

Jaký jste měl pocit z toho, když jste hru viděl poprvé na jevišti kukátkového typu?

Upřímně ne moc dobrý. Velkou roli hrála distance od publika, to, že spolu nemáme moc dlouho, a že každý z nás nemá hlasové dispozice pro tak velký prostor. V Tvůrčím domě Elišky Peškové nemáme portály ani jeviště jako takové, hrajeme tam frontálně s diváky. Tady to bylo naopak. Najednou jsme hráli na vyzvedlém prostoru. Možná za to může i zvyk, ale je mi příjemnější Honzlovou sledovat v prostoru, který umožňuje bezprostřední interakci s diváky. Na naší domovské scéně je hlediště mnohem zdrcljší než zde. Rakovnické Tylovo divadlo je minimálně dvojnásobně větší než prostor, kde běžně hrajeme.

Váš soubor patří ke Švandovu divadlu. Má za úkol připravovat mladé herce na profesionální kariéru?

Jak u koho. Někdo by o ní stál a zkouší se hlásit na umělecké školy a na herectví. Pak máme mezi sebou lidi, co tvrdí, že chtějí mít divadlo jako koníček a že pro ně představuje odreagování či zábavu ve volném čase. Nebylo by fér prezentovat náš soubor jako přípravu na profesionální kariéru, protože něco takového nepatří mezi jeho cíle.

Dává ale Švandovo divadlo možnost členům souboru zahrát si v profesionálním představení?

Ano. Profesionální soubor teď třeba bude zkoušet inscenaci s komparzem, v němž by se měli objevit naši členové. Ale nechodí k nám nikdo ze Švandova divadla vybírat si nové herce. Ani to od nich nečekáme.

I tak ale provázanost se Švandovým divadlem může vašim hercům nabízet větší možnosti. Je to tak?

Ano. Snažíme se třeba o propojení v tom smyslu, že se naši členové mohou přijít podívat na to, co se ve Švandově divadle dělá. Jsme v začátcích a byli bychom rádi, aby spolupráce fungovala oboustranně, aby se někdo z profesionálního souboru přišel podívat na nás a poskytl nám nějaký workshop. Jsme pod jednou institucí a můžeme se vzájemně obohacovat či inspirovat.

Jiří Štraub

Honzlová v mladém hábitu

Josef Kačmarčík, zástupce mladé nastupující generace profesionálních divadelníků, zdramatizoval a posléze nastudoval s mladým kolektivem Hereckého studia Švandova divadla Praha slavný román Zdeny Salivarové Honzlová. Autorka román rozepsala v 60. letech v Praze, ale dokončila jej až v emigraci v kanadském Torontu, kde jej vydala v exilovém nakladatelství '68 Publishers, které založila spolu se svým manželem Josefem Škvoreckým. U nás vyšlo toto dílo až po roce 1989. Román zobrazuje život mladé dívky Jany Honzlové v době 50. let v Československu, kdy svoboda bylo jen slovo bez jakéhokoliv obsahu, kdy pravda, slušnost a poctivost neznamenalý vůbec nic a kdy měl jednotlivec právo „akorát tak držet hubu“. V této džungli totalitního režimu se snaží mladá dívka zachovat lidskou důstojnost, svobodu a čisté svědomí a to navzdory všem nástrahám osudu a pře-

- takřka prázdný prostor, ve kterém vše potřebné vytvářeli samotní herci (lavička, hřbitov apod.) a také základní uniformní šedivě trikoty-kostýmy, tak typické pro onu dobu. I díky herecké vyrovnanosti a souhře se zdařilo podtrhnout kolektivní jevištní výpověď a divákovi sdělit myšlenky i hlavní téma Salivarové předlohy. Je jen škoda, že narativní způsob jeviš-

ního projevu občas působil rozvklým dojmem a zvolené výrazové prostředky trpěly postupně jistým stereotypem a tím pádem se vytrácelo žádoucí jevištní napětí. Stejně tak by stálo za zamyšlení, zda by celkovému (někdy pokulhávacímu) temporytmu neprospělo redukovat některé vedlejší motivy a naopak dát větší prostor humoru, který je v předloze i samotné dramatinaci potencionálně přítomen a který by jevištní dění určitě v tom nejlepším slova smyslu obohatil a okořenil. Celkově lze říci, že jsme byli svědky velmi zdařilé inscenace, jejíž příběh se sice odehrál v 50. letech minulého století v komunistickém Československu, ale nikoho nenechal díky jevištnímu ztvárnění Hereckého studia Švandova divadla Praha na pochybách, že si musíme dát velký pozor, aby se historie neopakovala...

Milan Schejbal

devším restrikcím, které dopadají nejen na ni, ale i na celou její rodinu. Josef Kačmarčík se pokusil zachovat pokud možno co nejvíce motivů a témat knižní podoby a tyto pak jako režisér převést na jeviště. Zvolil v zásadě antiiluzivní způsob scénické realizace a postupy tzv. divadla na divadle. Mladí herci pomocí jednoduchého, ale účinného znakového systému (především charakterizujících částí kostýmů apod.) vytvořili značné množství postav příběhu a prakticky všechny dívky se postupně střídaly v titulní roli, čímž byla spolu s hudebním plánem („živý“ akordeon) ještě podtržena divadelnost celé produkce. Oné divadelnosti napomáhalo i jednoduché a vynalézavé scénografické řešení

Lakomec vyvolávající celou řadu otázek Takový kombajn jako já v našem souboru nenajdou

Slánská scéna Slaný si ke 150. výročí svého založení nadělila jednu z nejslavnějších komedií všech dob, a sice Molièrova Lakomce. Režisér Miroslav Pokorný se však nespolehá zcela na skvělou původní textovou předlohu, ale na vlastní úpravu. Ta však vzbudila celou řadu otázek a pochybností dramaturgických, i pak inscenace režijních. Spíše než inscenaci pomohla, znejasnila celou řadu motivací postav a dějových faktů.

Inszenace stojí na komediálním výkonu představitel Harpagona, principála spolku Tomáše Votta, ale i na komediálních schopnostech celého ansámblu,

předurčenost pro výběr titulu je tak zcela nezpochybnitelná. Soubor je dobře schopen naplnit režisérovu groteskní a v závěru až operní inscenační stylizaci, snahu o zábavnou podívanou, na tradičních komediálních principech a jednotlivých lazzi. Velmi dobře zde totiž

funguje celá řada komediálních situací o sobě samých, ale inscenace bohužel působí spíše jako řetězení jednotlivých scén za sebou a postrádá jednotící tah.

Musím bohužel říct, že postrádám důkladnou dramaturgicko-režijní interpretaci hry a větší konkrétnost v tom, co je režisérovým cílem, což počíná nejednoznačností motivací Harpagona a končí

ne zcela jasným vztahem ostatních postav k němu. Je Harpagon jen hamižný, ochotný obětovat vše pro peníze, nebo se jen o své peníze bojí, nebo je dokonce ke svému okolí zlý? Vždy od všeho něco. Je tedy škoda, že režisér představiteli Harpagona více nepomohl přesnou strukturací postavy a jejích motivací k průběžnějšímu jednání napříč celou hrou. Jednání Harpagona tak není dostatečně konzistentní, a proto jeho postava myslím nevyvíjí dostatečný tlak na ostatní až k tomu, aby se mu skutečně pomstili, na hostině jej doslova „vyžrali“ (přitom scéna zásunbní hostiny patří k vrcholným číslům inscenace) a okradli. Volal bych tedy po přesnější souvztažnosti hlavního „padoucha?“ a jeho protivníku a po jasnějším zdůvodnění, proč je tato hra aktuální právě dnes, přitom aktuální bezesporu je. Ovšem z inscenace není dostatečně patrné, čím přesně pro její tvůrce.

Zdeněk Janál

Slánská scéna Slaný navázala na spolupráci s režisérem Miroslavem Pokorným a po inscenaci Ze života hmyzu s ním zpracovala další klasickou hru, ačkoliv tentokrát mnohem starší. Na řadu se tentokrát dostal diváky stále oblíbený Molièrův Lakomec. Hra, s níž se celý život často potkával také dramaturg slánského divadla Tomáš Vott. Shodou okolností mu Miroslav Pokorný přidělil hlavní roli Harpagona.

Jak dlouho působíte jako principál slánského divadla?

Ted' v červnu to bude osmnáct let. Jednou za tři roky se volí vedení souboru a pořád dokola to vyhrávám já. Říkám totiž, že takový kombajn, jako jsem já, v souboru nenajdou.

Jak těžké je hrát postavu Harpagona bez toho, aby herec podvědomě napodoboval velikány jako třeba Louis de Funés?

Režisér Mirek Pokorný mi řekl: Zapomeň na všechny Harpagony, které jsi v životě viděl. Nic takového dělat nebudeme. Musíme docílit toho, že všichni kolem něj jsou fašisté, že jsou horší než on. Harpagon je jen lakomý, ale jinak to se všemi myslí „dobře“. Chtěli jsme, aby ho divákům bylo místy líto, protože ho ostatní chtějí stáhnout z kůže.

Není to vaše první spolupráce s režisérem Miroslavem Pokorným.

Před pěti lety s námi dělal Ze života hmyzu. Byl vyhlášený za specialistu na Čapka. Tehdy jsme si ho na tuto inscenaci najali jako profesionálního režiséra, takže při tvorbě Lakomce nás už všechny znal. V minulosti jsme inscenovali Čechova, Shakespeara a podobně. Náš soubor navíc loni oslavil výročí sto padesáti let a budova divadla současně sto čtyřicet. Vzhledem ke všem těmto okolnostem jsme se shodli, že bychom rádi zpracovali další klasiku a vybrali jsme si Molièra.

Jak spolupráce s Miroslavem Pokorným probíhala tentokrát, když jste spolu už pracovali a všechny vás znal?

V Ze života hmyzu hrálo dvacet lidí, v Lakomcovi jich je pouze devět. Miroslav Pokorný nám řekl: „Dobrý, já si to obsadím podle toho, jak vás znám.“ Na první schůzce začal číst obsazení a když hned jako první padlo: „Harpagon – Tomáš Vott,“ málem jsem dostal infarkt. Řekl jsem mu: „Promiňte, pane režiséře, ale nejsem na tu roli moc mladý?“ Prohlédl si mě a odpověděl: „Ne.“

Urazilo vás to?

Nejdříve ano, ale pak jsem zjistil, že Boris Rösner hrál Harpagona v Národním divadle přesně v mém věku, ve čtyřiapadesáti letech. Miloš Kopecký ho dokonce hrál na Vinohradech v roce 1970, když mu bylo 49 let.

Vyskytly se při zkoušení Lakomce nějaké komplikace?

Musel jsem na chvíli přerušit zkoušení z velmi vážných osobních důvodů. Moji kolegové na mě počkali a podrželi mě. Pak se jelo dál. Přitom mohli klidně pokračovat s někým jiným. Miluji je a jsem šťastný, že s nimi mohu hrát.

Kolik jste měl možnost vidět na jevišti Harpagonů?

Jsem dramaturg slánského divadla. Pohybuji se tam devětatřicet let. Viděl jsem spoustu Harpagonů a všechno to byli staří pánové. Dnes je obdivuji a nejen je. Luba Skořepová například dostala roli Harpagona v Kalichu jako

dárek k osmdesátinám. Hrála chlapa a zvládla to krásně. Říkám si, jak se tu roli mohla naučit v osmdesáti, když já ve svých čtyřiapadesáti jsem s ní měl opravdu hodně práce.

Jaký je váš osobní vztah k Lakomcovi?

Za celý svůj život, co chodím do divadla, jsem Lakomce viděl nejvícekrát. Provází mě celým životem a najednou mi na stole přistála role Harpagona. Říkal jsem si, že je to znamení. Šlo o zatím moji největší práci, a to jsem v minulých letech hrál na Slánské scéně Slaný v pěkných a velkých věcech. Dokonce jsem se dostal i do Děčína s inscenací Hotovo, konec!, což byla hra jednoho herce, zpověď sebevraha.

Máte nějakého oblíbeného Harpagona?

Snažil jsem se nikoho nekopírovat, ale miloval jsem Jana Skopečka na Palmovce. Přišel na scénu ve vytahaném svetru, děravých kalhotách a byl našťvaný a otrávený.

Čím je podle vás Lakomec tak nadčasový?

Nacházejí se v něm nadčasové záležitosti, jako například když Harpagon řekne o svých dětech: „To víte. Plevel roste rychle.“ V hledišti pak vidíte, že se smějí diváci, kteří také mají děti. Kouzlo je ale v jeho lakotě, spoření, v peně-

zích. Hromadí si je a nechce je nikomu dát. Finance se budou řešit pořád. Jsou nadčasové a vládnou světem. Bohužel.

Jaký máte vztah k penězům?

Nejsem materialista. Mám trochu jiné hodnoty, ale vidíme okolo sebe, že peníze figurují stále na prvním místě. Lidé budou padat v práci na hubu, aby si mohli pořídit pěkné auto.

Jiří Štraub

PROGRAM TYLOVO DIVADLO

SOBOTA

16. 3.

10.00 – 11.20 hodin
Nada Reviláková

DENÍK DORY GRAYOVÉ

Ochotnický spolek UHLÍŘ Uhlířské Janovice

14.00 – 14.55 hodin
Jiří Jahoda

LEON – Příběh chlapce

Divadlo MÁJ Praha

19.00 – 21.05 hodin
Nikolaj Vasiljevič Gogol, Karel Milota

REVIZOR

Divadelní spolek TYL Rakovník

23.30 hodin
Foyer Tylova divadla

VYHLÁŠENÍ VÝSLEDKŮ A ZAKONČENÍ PŘEHLEDKY